

Jana Balažic

21. strokovno posvetovanje potujočih knjižnic in festival bibliobusov

V Sloveniji trenutno deluje 13 potujočih knjižnic, 11 bibliobusov in dve kombinirani vozili. Zaradi specifične narave dela, ki ga terja delo na potujočih knjižnicah, se zaposleni na njih srečujejo na strokovnih srečanjih. Ta potekajo izmenjaje se eno leto v Sloveniji, eno leto na sosednjem Hrvaškem. Srečanja so pomembna zaradi izmenjave izkušenj in praks, s katerimi se ti knjižničarji srečujejo na terenu. So pa tudi priložnost za seznanitev z novostmi na področju tehničnega razvoja vozil in tehnologije, brez katere se danes delo na terenu ne more več opravljati.

Na strokovnih posvetovanjih se na izbrano temo predstavljajo referati in pripravljajo okrogle mize, kar udeležencem omogoča seznanitev z delom potujočih knjižnic v celotni državi, prav tako pa v tujini. Tako lahko rečemo, da posvetovanja pomembno pripomorejo k razvoju potujočega knjižničarstva v Sloveniji.

Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota je v sodelovanju s Sekcijo za potujoče knjižnice pri Zvezi bibliotekarskih društev Slovenije (ZBDS) 13. in 14. maja 2022 gostila 21. mednarodno strokovno posvetovanje potujočih knjižnic in festival bibliobusov. Srečanje je pote-

kalo 13. maja 2022 v Murski Soboti in 14. maja 2022 v Beltincih.

Cilji posvetovanja so bili:

- poudariti pomen delovanja potujočih knjižnic v sodobni družbi,
- spodbujati razvoj obstoječih in snovanje novih storitev potujočih knjižnic,
- spodbuditi razpravo o pomenu in možnostih snovanja novih bibliobusnih služb,
- spoznati mednarodne izkušnje in vzpostaviti partnerstva.

Izbrana tema strokovnega posvetovanja je bila Delo s (posebnimi/zaključenimi) skupinami uporabnikov. Na omenjeno temo so bili predstavljeni referati iz tujine in domovine.

Bibliotekarski kolegi iz Srbije, iz mesta Kladovo, ki se nahaja na skrajnem severovzhodu Srbije na obmejnem območju z Romunijo in Bolgarijo, so predstavili bibliobusno službo kot dejavnost, ki živi z ljudmi, ne poleg njih. S programi, ki jih izvajajo, omogočajo vključevanje, sprejemanje različnosti, izboljšanje kakovosti življenja in razvojne možnosti vsem obiskovalcem. Bibliobus je namenjen vsem, brez razlik. Z delovanjem bibliobusne službe se trudijo razbiti predsodke širše populacije do ranljivejših skupin.

Predstavniki iz Finske, iz mesta Turku, so predstavili lastne izkušnje sodelovanja potujočih knjižnic z mladimi bralci. Poudarek pri sodelovanju med šolami in potujočo knjižnico dajejo predvsem v usmerjanju učencev k uporabi knjižnice in krepitvi bralnih navad mladostnikov. Finska je ena izmed tistih držav, ki ima največ potujočih knjižnic v Evropi. Samo mesto Turku ima dve vozili, ki s sedmimi zaposlenimi oskrbujeta s knjižničnim gradivom mesto z okolico.

Izmenjava izkušenj in dobrih praks pomembno prispeva k razvoju kakršnegakoli področja delovanja in tako je tudi s potujočimi knjižnicami. Lep primer dobrega sodelovanja so hrvaške bibliobusne službe s španskimi potujočimi knjižnicami v provinci Kataloniji. S pomočjo projekta Erasmus+ so hrvaški knjižničarji na bibliobusih izboljšali storitve za odrasle uporabnike, predvsem na podeželju. To jim je uspelo v mestih Koprivnica, Križevci in Bjelovar. Zaradi potreb prebivalcev ustanavljajo novo bibliobusno službo v mestu Virovitica.

Madžarski kolegi so prikazali bibliobus kot sobo pobega. Vsa dejavnost se izvaja kot igra, v katero je vključenih do sedem sodelujočih. Gre za tematske igre, ki se izvajajo med šolo in zaposlenimi na bibliobusu. Izvajajo veliko število različnih iger, ki imajo temelj v eni zgodbi. Na ta način vzpodbujajo bralce k obiskovanju potujoče knjižnice, hkrati pa z igro povezujejo bralce in knjižničarje.

V Sloveniji se pomen potujočih knjižnic izraža na različne načine. Vsekakor je potrebno poudariti, da so pomembne tako za posameznike kot za skupine. Predvsem mobilno oviranim osebam in osebam na podeželju je potujoča knjižnica v največjo pomoč, saj jim knjižnično gradivo pripelje tako rekoč domov.

Najmlajši so tisti, pri katerih se vzgoja bralne kulture začne, zato vse potujoče knjižnice v državi posebno pozornost namenjajo predšolskim in šolskim otrokom. Ker pa v vsakem kraju, kjer potujoče knjižnice gostujejo, nimajo vrtcev, nekatere izmed knjižnic (med njimi Goriška knjižnica Franceta Bevka) organizirajo pravljичne ure za otroke kar na bibliobusu. Pomemben element obiskovalcev je nadalje šolska mladina, za katero je

značilna visoka fluktuacija. Da bi obdržali mlade člane, je potrebno vsako leto poskrbeti za nove vpise. Knjižnica Ivana Potrča Ptuj dosega to na še posebej igriv način, saj v »otroškem« jeziku nagraja 1. razrede osnovnih šol. Ta strategija zajema obveščanje, ustvarjanje stika, zgradbo odnosa in vzdrževanje odnosa.

V Mestni knjižnici Ljubljana potujoča knjižnica obiskuje Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana, ki je osrednja slovenska ustanova za celostno obravnavo gluhih in naglušnih otrok, oseb z govorno-jezikovno motnjo in oseb z motnjo avtiističnega spektra. Obiskujejo tudi Center Janeza Levca, ki je vzgojno-izobraževalna ustanova za mladostnike s posebnimi potrebami in učence z motnjami v duševnem razvoju. S svojimi obiski uporabnike vzpodbujajo k branju in samostojnosti. Knjižničarji pa so opravili tudi tečaj slovenskega znakovnega jezika, da z uporabniki v omenjenih zavodih lažje komunicirajo in vzpostavijo pristnejši odnos.

Potujoča knjižnica iz Ljubljane obiskuje še Zavod za prestajanje zaporne kazni Ig, ki je edini zapor v Sloveniji, namenjen izključno ženskam. Obiski potujoče knjižnice zapornicam omogočajo, da se po prestajanju zaporne kazni lažje vključijo v družbo, saj jim že stik s knjižničarji med obiski potujoče knjižnice kaže, da je mogoče vzpostaviti medsebojno zaupanje. Za obiske v domovih za starejše skrbijo tako, da razen izposoje gradiva večkrat letno izvajajo tudi bralne čajanke. Posebno skrb namenjajo nakupu knjig z večjimi črkami in kratkim besedilom, natisnjenim na papir brez sijaja.

Kako pomembne so potujoče knjižnice za določene skupine uporabnikov, nam kaže primer potujoče knjižnice Osrednje knjižnice Srečka

Vilharja Koper, ki obiskuje Terapevtsko komuno »Skupnost Srečanje« na Primorskem. Člani omenjene skupine se spopadajo z različnimi zasvojenostmi, zato je potujoča knjižnica tista, ki zanje predstavlja stik z zunanjim svetom. Člani v komunici v času svojega bivanja v njej nimajo nobenih drugih izhodov in so v celoti samooskrbni, zato je knjižničar na potujoči knjižnica tista oseba, s katero na nek način izvajajo biblioterapijo.

Mariborska potujoča knjižnica obiskuje Varstveno delovni center Polž Maribor, v katerega so vključene odrasle osebe z motnjami v telesnem in duševnem razvoju. Že sama kratica POLŽ nosi v sebi sporočilo: Pomagamo Osmisliti Leta Življenja.

Potujoča knjižnica PIŠK Murska Sobota pa ima izmed 73 postajališč tudi dve postajališči v romskih naseljih in sicer v Pušči ter Vanča vasi. S tem, da obiskuje romski vrtec v Pušči, se trudi približati knjižni jezik mladim Romom in jim na ta način omogočiti lažje vključevanje v družbo in šolo. Odstotek izobraženih romskih pripadnikov se v Sloveniji iz leta v leto povečuje. S pomočjo potujoče knjižnice se tudi ti otroci lažje seznanjajo s književnimi novostmi, posledično pa s tematikami, ki zaobsegajo širok nabor. S tem širijo obzorja in znanje, ki ga s pridom uporabljajo v nadaljnjem življenju in pri delu.

Na koncu mednarodnega strokovnega posvetovanja potujočih knjižnic je bila predstavljena še premična zbirka, kot posebna organizacijska oblika knjižnične dejavnosti. Na praksi Mariborske knjižnice so bile prikazane njene razvojne možnosti in prednosti za posebne skupine uporabnikov. Te zbirke so namreč lahko odlični družbeni poligon za vključevanje ranljivih skupin

v knjižnične storitve. Na ta način smo zaposleni na potujočih knjižnicah v Sloveniji in tujini spoznali način dela z različnimi skupinami uporabnikov v potujočih knjižnicah.

Bili smo enotnega mnenja, da so potujoče knjižnice v sodobni družbi, ki se trudi zagotavljati enake možnosti vsem prebivalcem na vseh področjih, eden pomembnejših dejavnikov, ki lahko zadovoljujejo potrebo po kulturnih dobrinah. Z načinom dela, ki ga izvajajo potujoče knjižnice, je dostop do knjižnega in neknjižnega gradiva omogočen tudi tistim, ki iz različnih razlogov ne morejo dostopati do omenjenih kulturnih dobrin. So torej tiste, ki lahko zagotavljajo enake možnosti vsem prebivalcem in zmanjšujejo socialno izključenost.

Delo s skupinami pa je le eden izmed načinov dela, ki ga potujoče knjižnice izvajajo. Pomen njihovega dela se je izkazal kot zelo učinkovit tudi med epidemijo Covid-19, ko so svoje poslanstvo lahko opravljale skoraj nemoteno.

Na festivalu bibliobusov v Murski Soboti je sodelovalo 13 bibliobusov iz Slovenije, en iz Križevcev iz Hrvaške in en iz mesta Pécs na Madžarskem. V konvoju so se zapeljali po soboških ulicah, mimo vzgojno-izobraževalnih ustanov, pred katerimi so jih z mahanjem pričakali in pozdravili otroci. Na Slovenski ulici v središču Murske Sobote so se vsa vozila postavila na ogled obiskovalcem festivala.

Na prireditvi so poleg domačinov iz Murske Sobote obiskovalce pozdravili še potujoči knjižničarji iz Ptuja, Maribora, Posavja, ki združuje knjižnice Krško, Laško, Brežice in Sevnica, potujoči knjižničarji iz Kamnika in Domžal, Ljubljane, Novega mesta, Postojne, Ajdovščine, Nove Gorice, Tolmina,

Tržiča, Kopra, mesta Pécs (HU), Križevcev (HR), Koprivnice (HR), Virovitice (HR), Vinkovcev (HR) in Splita (HR).

Drugi dan srečanja smo se »potujočniki« ponovno v konvoju zapeljali iz Murske Sobote v Beltince, kjer smo se ob kulturnem programu na grajskem dvorišču predstavili tamkajšnjemu prebivalstvu.

Vsem potujočim knjižnicam, ki si vsakodnevno prizadevajo za zmanjševanje razlik med mestom in zaledjem, za širjenje in spodbujanje bralne

kulture, za prebujanje terena za kulturo v širšem smislu, za oskrbovanje prebivalstva s knjižnim in neknjižnim gradivom vseh starostnih skupin ter za dvig(ov)anje bralne kulture na narodnostno mešanih območjih, želim, naj v prihodnje s svojo srčnostjo širijo obzorja uporabnikom in naj se ravna po načelu, da ni nemogočih poti.

